

การวิเคราะห์กลอนกลบทไทยด้วยระบบวิธีทางภาษาศาสตร์

นางจรรุวรรณ พุ่มพวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริศนากวีอักษรศาสตร์คุณภูมิบัณฑิต

ภาควิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-582-809-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019402 I16214146

A LINGUISTIC ANALYSIS OF THAI DEVICE-TRANSFORMED VERSES

(KLAWN KONLABOT)

Mrs. Charuwan Pumpruk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Doctor of Philosophy

Department of Linguistics

Graduate School

Chulalongkorn University

1993

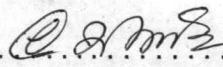
ISBN 974-582-809-2

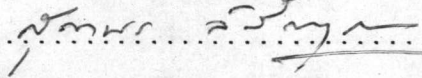
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์กลอนกลบทไทยด้วยระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์
โดย จารุวรรณ พุ่มพฤษ์
ภาควิชา ภาษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ ลักษณะียนาวิน

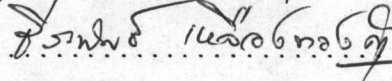
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต

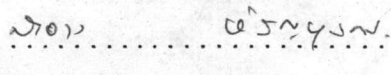

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากษ์)

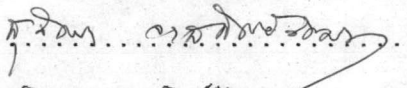
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ ลักษณะียนาวิน)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สาอาง หิรัญประดะ)

.....กรรมการ
(ดร.สุจิตรา จงสติกษ์วัฒนา)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

จากรวบรวม พุ่มพฤษ : การวิเคราะห์กลอนกลบทไทยด้วยระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์ (A LINGUISTIC ANALYSIS OF THAI DEVICE-TRANSFORMED VERSES) (KLAWN KONLABOT)

อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุดาพร ลักษณะียนาวิน, 393 หน้า. ISBN 974-582-809-2

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายหลักคือวิเคราะห์วิธีการและกลไกในการสร้างกลของกลอนกลบทด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์เพื่อจำแนกประเภทของกลอนกลบท นอกจากนี้ยังศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลอนกลบทกับชื่อและเนื้อหาของกลอนกลบท ศึกษาจังหวะและทำนองเสียงในการอ่านกลอนกลบทแบบทำนองเสนาะและเปรียบเทียบความแตกต่างของกลอนกลบทในสมัยต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่า มีกลไกหลัก 6 ประการในการสร้างกลได้แก่ 1) ชนิดหรือเงื่อนไขของกล 2) แบบหรือวิธีการในการสร้างกล 3) ลักษณะของกล 4) ตำแหน่งที่เกิดของกล 5) จำนวนของหน่วยต้นแบบ และ 6) จำนวนของหน่วยผลลัพธ์

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของกลกับชื่อของกลอนกลบทพบว่ามีความสัมพันธ์เป็น 3 แบบ คือ ความสัมพันธ์แบบตรง แบบอธิบาย และแบบสอดคล้อง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาของกลอนกลบทพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบที่ธรรมดามากกว่ากับเนื้อหาที่ใช้สื่อความ และความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบที่ซับซ้อนกว่ากับเนื้อหาที่ใช้สื่ออารมณ์

ส่วนการวิเคราะห์จังหวะในการอ่านกลอนกลบทนั้นพบว่า มีลักษณะการอ่านที่เหมือนกับการอ่านทำนองเสนาะของกลอนสุภาพทั่วไป

กลอนกลบทใน 3 สมัยต่างกันในเรื่องจำนวนของชนิดและรูปแบบของกลบท ส่วนสาเหตุของการลดจำนวนลงของกลอนกลบทตามสมัยเกิดจากความซับซ้อนและข้อบังคับที่เฉพาะเจาะจง

ภาควิชา
สาขาวิชา
ปีการศึกษา ๒๕๓๕

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C011023 : MAJOR LINGUISTICS

KEY WORD: DEVICE-TRANSFORMED VERSES / THAI VERSES / INTONATION / RHYTHM / LINGUISTIC ANALYSIS

CHARUWAN PUMPRUK : A LINGUISTIC ANALYSIS OF THAI DEVICE-TRANSFORMED VERSES (KLAWN KONLABOT), DISSERTATION ADVISOR : ASST.PROF.SUDAPORN LUKSANEEYANAWIN, Ph.D. 393 pp. ISBN 974-582-809-2.

The main objective of this dissertation is to analyze the method and device in making Thai device - transformed verses (Klawn Konlabot) by using a linguistic approach and to classify them. Another objective is to study the relationship between the forms and the names, and between the forms and the contents of Klawn Konlabot. In addition, the study also aims at analyzing the intonation of Klawn Konlabot in melody reading. Finally, the study compares Klawn Konlabot of the three eras.

The results reveal that there are six devices in making Klawn Konlabot. They are : 1) the structure or condition of the device, 2) the type or method of the device, 3) the characteristics of the device, 4) the position of the device, 5) the number of the original units and 6) the number of the generated units.

Concerning the relationship between the forms and the names of Klawn Konlabot, it is found that there are three types of the relationship : the instructional relationship, the paraphrastic relationship and the implicational relationship.

As for the relationship between the forms and the contents of Klawn Konlabot, the simple form is used to convey denotative meaning and the more complicated form is used to convey connotative meaning.

With regard to the analysis of the rhythm in reading Klawn Konlabot, it is found that there is no difference between the rhythm of Klawn Konlabot and that of ordinary Klawn Suphap.

Finally, in comparing Klawn Konlabot in three eras, it is found that they are different in the number and the forms of device and that the causes of the decrease of the number of Klawn Konlabot is due to the complexity and specific constraints of Klawn Konlabot.

ภาควิชา..... ภาษาสันสกฤต
สาขาวิชา..... ภาษาสันสกฤต
ปีการศึกษา..... ๒๕๓๕

ลายมือชื่อนิสิท.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากหลายฝ่ายด้วยกันซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจอย่างยิ่งและใคร่ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือให้ความร่วมมือในการวิจัยตลอดจนให้คำแนะนำอันมีค่าจนทำให้การวิจัยนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างมากในความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ลักษณะินาริน ที่ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหา วิธีการศึกษา วิเคราะห์กลอนกลบททั้งยังได้ตรวจและแก้ไขสิ่งบกพร่องต่างตลอดจนซักเถาสนวนภาษาให้สละสลวยและชัดเจนถูกต้องด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำและรองศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สาอาง ทิรัญบุรณะและ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนาที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้และผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งอีกท่านหนึ่งซึ่งผู้วิจัยมีอาจจะลืมพระคุณได้คือ อาจารย์ม.ร.ว.ดวงใจ ชุมพล ที่กรุณาอ่านกลอนกลบทแบบท่านเอง เสนาะาให้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์จังหวะและท่านเอง เสียงของการอ่านกลอนกลบท ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ในโอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์ทางด้านค่าเงินในการจัดทำและจัดพิมพ์จากบริษัทศิริจำกัด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างมากจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนผัง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
๑. บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์ในการศึกษา	๑๖
๑.๔ สมมติฐาน	๑๗
๑.๕ ขอบเขตการศึกษา	๑๗
๑.๖ วิธีดำเนินการศึกษา	๑๘
๑.๗ ประชาชนที่คาดว่าจะได้รับ	๑๙
๑.๘ นิยามศัพท์ที่ใช้	๒๐
๒. ประวัติความเป็นมาของกลอน กลอนเพลงยาวและกลอนกลบท	๒๓
๒.๑ ประวัติความเป็นมาของกลอน	๒๔
๒.๑.๑ ความหมายของคำว่า " กลอน "	๒๔
๒.๑.๒ กำเนิดของกลอน	๒๖
๒.๑.๓ ลักษณะทางฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพ	๓๐
๒.๒ ประวัติความเป็นมาของกลอนเพลงยาว	๓๓
๒.๒.๑ ความหมายของกลอนเพลงยาว	๓๓

๒.๒.๒	ที่มาของกลอนเพลงยาว	๓๕
๒.๓	ประวัติความเป็นมาของกลอนกลบท	๓๘
๒.๓.๑	ความหมายของ " กลอนกลบท "	๓๘
๒.๓.๒	ความเป็นมาของกลอนกลบท	๓๙
๒.๓.๓	คำจำกัดความของพยางค์	๔๐
๓.	กลไกในการสร้างกลของกลอนกลบทไทย	๔๑
๓.๑	ประเภทของกลอนกลบท	๔๓
๓.๒	กลไกหลักในการสร้างกลของกลอนกลบทไทย	๔๔
๓.๒.๑	ชนิดของกล	๔๔
๓.๒.๒	แบบของกล	๔๘
๓.๒.๓	ลักษณะของกล	๕๙
๓.๒.๔	ตำแหน่งที่เกิด	๕๙
๓.๒.๕	จำนวนของหน่วยคั่นแบบ	๖๑
๓.๒.๖	จำนวนของหน่วยผลลัพธ์	๖๑
๓.๓	กลไกในการสร้างกลของกลอนกลบทที่มีรูปแบบเหมือนกลอนสุภาพ	๖๒
๓.๓.๑	กลอนกลบทที่ใช้กลไกทางเสียง	๖๒
๓.๓.๒	กลอนกลบทที่ใช้กลไกทางพยางค์	๗๕
๓.๓.๓	กลอนกลบทที่ใช้กลไกทางตัวอักษร	๗๗
๓.๓.๔	กลอนกลบทที่ใช้กลไกผสม	๑๐๐
๓.๔	กลไกในการสร้างกลของกลอนกลบทที่มีรูปแบบพิเศษ	๑๐๘
๔.	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อและเนื้อหาของกลอนกลบท	๑๓๐
๔.๑	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อของกลอนกลบท	๑๓๑
๔.๑.๑	ความสัมพันธ์แบบตรง	๑๓๒
๔.๑.๒	ความสัมพันธ์แบบอธิบาย	๑๓๒
๔.๑.๓	ความสัมพันธ์แบบสอดคล้อง	๑๓๓

๔.๒	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาของกลอนกลบท	๑๓๔
๔.๒.๑	กลบทที่หาหน้าที่สลับและสรุปเรื่อง	๑๓๗
๔.๒.๒	กลบทที่หาหน้าที่บรรยายเหตุการณ์หรือ การกระทำของตัวละคร	๑๓๘
๔.๒.๓	กลบทที่หาหน้าที่บรรยายทั้ง เหตุการณ์และ ความรู้สึกของตัวละคร	๑๔๑
๔.๒.๔	กลบทที่หาหน้าที่บรรยายธรรมชาติและอารมณ์หรือ ความรู้สึก	๑๔๓
๕.	จังหวะและท่วงเสียงในการอ่านกลอนกลบท	๑๔๒
๕.๑	ความหมายของจังหวะ	๑๔๓
๕.๒	องค์ประกอบของจังหวะในการพูด	๑๔๔
๕.๒.๑	พยางค์	๑๔๔
๕.๒.๒	การลงเสียงหนัก	๑๔๕
๕.๒.๓	การหยุด	๑๔๗
๕.๓	หน่วยจังหวะ	๑๔๘
๕.๔	จังหวะของกลอนสุภาพ	๑๖๐
๕.๕	จังหวะของกลอนกลบท	๑๖๔
๕.๖	ท่วงเสียงของกลอนกลบท	๑๗๕
๕.๖.๑	ความหมายของท่วงเสียง	๑๗๖
๕.๖.๒	องค์ประกอบของท่วงเสียง	๑๗๖
๕.๖.๓	ท่วงสูงต่ำ	๑๘๐
๕.๖.๔	ท่วงเสียงในการอ่านกลอนกลบท	๑๘๑
๖.	สรุป อภิปรายผลและข้อ เสนอแนะ	๑๘๗
๖.๑	มติทางทฤษฎีวิจัยสันติศาสตร์ของกลอนกลบท	๑๘๗
๖.๒	ความแตกต่างระหว่างกลอนกลบทกับกลอนชนิดอื่น	๑๙๐

จ.๒.๑	ความแตกต่างระหว่างกลอนสุภาพกับกลอนกลบท.....	๑๓๐
จ.๒.๒	ความแตกต่างของกลอนกลบทกับกลอนรูป (concrete poetry).....	๑๓๔
จ.๓	การจำแนกประเภทของกลอนกลบทตามกลไกทางภาษาศาสตร์.....	๑๓๕
จ.๓.๑	กลอนกลบทที่ใช้กลไกทางเสียง.....	๑๓๕
จ.๓.๒	กลอนกลบทที่ใช้กลไกทางระบบคำ.....	๒๐๑
จ.๓.๓	กลอนกลบทที่ใช้กลไกทางระบบอักษร.....	๒๐๒
จ.๓.๔	กลอนกลบทที่ใช้กลไกผสม.....	๒๐๓
จ.๔	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับชื่อของกลอนกลบท.....	๒๐๔
จ.๕	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหาของกลอนกลบท.....	๒๐๖
จ.๖	จังหวะและท่วงนองเสียงในการอ่านกลอนกลบท.....	๒๐๗
จ.๗	ความแตกต่างของกลอนกลบทในสมัยต่างๆ.....	๒๐๘
	ข้อเสนอแนะ.....	๒๑๒
บรรณานุกรม.....		๒๑๔
ภาคผนวก ก.....		๒๒๑
ภาคผนวก ข.....		๒๔๓
ประวัติผู้เขียน.....		๒๕๖

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๑	ชื่อกลอนกลบทในศิริวิบูลย์คดีชาคก	๔๓
ตารางที่ ๒	ชื่อกลอนกลบทในคำรา เพลงยาวกลบทและกลอักษร	๔๖
ตารางที่ ๓	ชื่อกลอนกลบทที่ไม่มีในกลบทสุภาวศิค	๔๗
ตารางที่ ๔	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่ใช้กลบททางเสียง	๖๔
ตารางที่ ๕	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่ใช้กลบททางพยางค์	๗๘
ตารางที่ ๖	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่ใช้กลบททางตัวอักษร	๘๘
ตารางที่ ๗	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่ใช้กลบทผสม	๑๐๐
ตารางที่ ๘	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่มีรูปแบบพิเศษ	๑๑๐
ตารางที่ ๙	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่ปรากฏใหม่	๑๒๒
ตารางที่ ๑๐	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่มิปรากฏอีกในช่วงแรก	๑๒๔
ตารางที่ ๑๑	แสดงโครงสร้างกลบทหลักของกลอนกลบทที่มิปรากฏอีกในช่วงที่ ๒	๑๒๗
ตารางที่ ๑๒	แสดงกลบทหลักของกลอนกลบทที่หาหน้าทีสลับและสรุปเรื่อง	๑๓๘
ตารางที่ ๑๓	แสดงกลบทหลักของกลอนกลบทที่หาหน้าทีบรรยาย เหตุการณ์	๑๓๙
ตารางที่ ๑๔	แสดงกลบทหลักของกลอนกลบทที่หาหน้าทีบรรยายทั้ง เหตุการณ์ และความรู้สึก	๑๔๑
ตารางที่ ๑๕	แสดงกลบทหลักของกลอนกลบทที่หาหน้าทีบรรยายธรรมชาติ	๑๔๓
ตารางที่ ๑๖	แสดงอัตราส่วนและสัคส่วนของจำนวนหน่วยคัมแบบของกล(O)	๑๔๖
ตารางที่ ๑๗	แสดงอัตราส่วนและสัคส่วนของจำนวนของหน่วยผลลัพธ์(G)	๑๔๘
ตารางที่ ๑๘	แสดงอัตราส่วนและสัคส่วนของจำนวนผลรวมของหน่วยผลลัพธ์(TL)	๑๔๙

สารบัญแผ่นผัง

แผ่นผังที่ ๑	แสดงลักษณะกลอนเจ็ดของจีน.....	๒๘
แผ่นผังที่ ๒	แสดงลักษณะทางฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพ.....	๓๑
แผ่นผังที่ ๓	แสดงสัมผัสในของกลอนสุภาพ.....	๓๒
แผ่นผังที่ ๔	แสดงลักษณะทางฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงยาว.....	๓๔
แผ่นผังที่ ๕	แสดงสัมผัสบังคับของกลอนกลบท.....	๑๓๖
แผ่นผังที่ ๖	แสดงทำนองเสียงในการอ่านกลอนกลบท.....	๑๗๒
แผ่นผังที่ ๗	แสดงหน่วยจังหวะในการอ่านกลอนกลบท.....	๒๐๘

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๑	กระบวนการในการสื่อความหมายของกลอนสุภาพ.....	๑๗๓
แผนภูมิที่ ๒	กระบวนการในการสื่อความหมายของกลอนกลบท.....	๑๗๔
แผนภูมิที่ ๓	แสดงกระบวนการในการสร้างกลอนกลบทและกลอนรูป.....	๑๗๘